

Editörden

Merhaba Değerli Okurlar,

Dergimizin Ağustos 2024 sayısını okuyucularımıza ulaştırmış bulunuyoruz. Geçen sayının yayımlanmasından bu yana dünyada ve Türkiye’de toplum, eğitim ve kültür konularında elbette bir takım tartışmalar devam etmiştir. Bundan önceki sayıda Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı koordinasyonunda “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli” başlığı altında hazırlanan taslak müfredat programlarının kamuoyunun görüşüne sunulduğunu ve alınan geribildirimler sonucunda nihai şekli verilerek yürürlüğe konulacağını belirtmiştik. İlgili müfredat programları resmi onay sürecini tamamlamış olup, 2024-2025 eğitim-öğretim yılı itibarıyla tüm eğitim kademelerinde, birinci sınıflardan başlayarak kademeli olarak uygulamaya konulacaktır. Taslak programların yayımlanmasından bu yana kamuoyunda bir takım tartışmalar yapıldı, bazı kurum ve kuruluşlar tarafından değerlendirme raporları yayımlandı, lehte ve aleyhte görüşler serdedildi. Ancak geçen sayıdaki yazımızda da belirtildiği gibi bu programlar, taslak programlar mahiyetinde olup önemli olan okuldaki ve sınıftaki uygulamada gerçekleşen programdır. Türkiye’de, geçmişte çok iddialı söylemlerle hazırlanan bazı programlar hakkında daha sonra hayat kırıklıkları yaşanmış olup beklenen sonuçların alınamadığı bilinmektedir. Umulur ki yeni hazırlanan programlar hakkında da aynı hayal kırıklıkları yaşanmaz. Şunu tekrar ifade etmek gerekir ki, okuldaki eğitim ve öğrenme sürecinin temel aktörleri; okul müdürü, öğretmen ve ebeveynler olup öğrencilerin içinde yer aldıkları sosyal bağlam, okul ve aile ortamları da öğrencilerin gelişiminde ve akademik başarısında son derece önemlidir. Program geliştirme ve güncelleme tek başına yeterli olmayıp eğitim ve öğrenme sürecinde, öğrencilerin içinde yer aldıkları söz konusu ortamların niteliği yanında eğitimle ilgili temel aktörlerin niteliğinin de geliştirilmesi çok önemlidir. Dergimizin bu sayısında bir davetli yazı, üç derleme, bir araştırma makalesi ve bir kitap tanıtımı yazısı yer almaktadır.

İlk makale, davetli bir yazı olup Zeliha Koçak Tufan tarafından kaleme alınmıştır. “Amerika ve Türkiye Gözlemleri Üzerinden Araştırmacı, Fon Sağlayıcı ve Bürokrasi Üçgeninde Bilim Diplomasisinin Araçları” başlıklı bu makalede, güncel bir konu olan “bilim diplomasisi” hakkında dünyadaki gelişmeler ve Türkiye’nin bu süreçteki imkan ve fırsatları ele alınmıştır. Günümüzde uluslararası alanda özellikle ekonomi, teknoloji, savunma alanlarında yaşanan rekabet eğitim ve bilim alanlarına da yansımaktadır. Diğer yandan dünyada küresel ölçekte yaşanan bazı sorunlara bilimsel çözümler üretme ihtiyacı, bilim insanları ile politika yapımcıların ve karar vericilerin küresel ölçekte işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Yazar, bu yazısında, dünyada giderek önem kazanan bilim diplomasisi konusunda Türkiye’nin sahip olduğu bir takım fırsat ve imkanları dikkate alarak dünyada potansiyel aktörlerden biri olabileceğini belirtmekte, bu konuda bazı önerilerde bulunmaktadır.

Selman Şişman, makalesinde günümüz modern toplumlarında giderek artan sosyal ve kurumsal çatışmalara bağlı olarak bireylerle kurumlar arasında yaşanan çatışmaların çözümünde bazı kurumlara olan ihtiyaç ve ilginin arttığına dikkati çekip bu bağlamda modern toplumlarda genelde Ombudsmanlık, Türkiye’de ise Kamu Denetçiliği Kurumu adıyla yapılandırılan mekanizmaların arka planını araştırarak Türk İslam kültüründe “Hispe Teşkilatı” olarak bilinen sosyal denetim mekanizmasının gelişim sürecini ele almıştır. Çatışma konusuyla ilgili olarak modern toplumlarda çeşitli kavramlaştırmalar söz konusu olup bunlardan bazıları; çatışma yönetimi, çatışmada arabuluculuk, alternatif çatışma çözümü vb. gibi kavramlaştırmalardır. Bu tür uygulamalar, bireyler ve kurumlar arasında yaşanan kimi çatışmaların hukuki kanallara intikal etmeden çözülmesinde önemli bir fonksiyon icra etmektedir. Bu açıdan yaklaşıldığında kültürümüzde mevcut olan bazı geleneksel çatışma yönetimi ve çatışma çözümü mekanizmaları önem taşımaktadır. Makalede bunlardan biri olarak Hispe Teşkilatının, modern toplumlarda oluşturulan ombudsmanlık kurumuna da ilham kaynağı oluşturduğu ortaya konulmaya çalışılmış; söz konusu teşkilatın tarihsel süreç içindeki gelişimi ele alınmıştır.

Yazarlar Yüceldi ve Taş, “Öğretmenlik Mesleğinde Pratik Bilgeliğin Önemi” adlı derleme makalede, öğretmenliğin, özellikle eğitimin duyuşsal/duygusal amaçları yönünden önemine dikkati çekmişlerdir. Makalede Aristo’nun teorik bilgelik ve pratik bilgelik şeklinde yaptığı ayırımdan yola çıkarak öğretmenlerin öğrenciler için sadece teorik bir bilgi kaynağı olmadığı; aynı zamanda erdem sahibi, öğrenciler için rol model, bilge kişiler olmaları gereği üzerinde durulmaktadır. Türkiye’de öğretmenlik programlarında “çok bilen öğretmen yerine örnek, rol model, erdemli öğretmen” sloganıyla 2018 yılında yapılan güncellemede, ilk kez programlara “Eğitimde Ahlak ve Etik”, “Karakter ve Değer Eğitimi” gibi dersler yerleştirilerek sosyal, kültürel, felsefi vb. yönlerden entelektüel ve bilge öğretmenler yetiştirme amacı güdülmüştür. Bu makalede de yazarlar dikkati, eğitimin ve okulun ahlaki/moral yönüne çekmektedir. Geleneksel açıdan eğitim; her şeyden önce moral bir faaliyet, öğretmen moral bir otorite, okul da moral bir topluluk olarak görülür. Modern zamanlarda eğitimin akademik, bilişsel, teknik, ekonomik, politik boyutları öne çıkarken; estetik, moral, duygusal, kültürel boyutları ihmal edilmiş ya da ikinci planda kalmıştır. Bu durum, çok bilen ancak duygusal yönden beklenen düzeyde olgunluğa ulaşmamış; duygu ve değer yoksunu nesillerin yetişmesine zemin hazırlamıştır. Modern toplumlarda günümüzde yaşanan sosyal, pedagojik ve insani sorunlara bakıldığında dünyanın çok bilen insanlardan daha çok bilge ve erdemli insanlara ihtiyacı olduğu söylenebilir. Makalede yazarlar, daha erdemli bir toplum ve dünyanın inşasında, öğretmelerin bir bilgi kaynağı ve otoritesi olmaktan öte pratik bilgeliğine ihtiyaç duyulduğunu vurgulayarak çeşitli öneriler sunmuşlardır.

Yazarlar Ergüleç ve Eren tarafından kaleme alınan “Kriz Dönemlerinde Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Metaforik Algıları” başlıklı makalede, Covid 19 salgınıyla birlikte bütün dünyada örgün eğitim yapan kurumların uzaktan eğitim yapmak zorunda kaldığı döneme bağlı olarak öğrenciler uzaktan eğitime ilişkin algılarını, kendilerinin ürettiği bazı metaforlar aracılığıyla açıklamaya çalışmışlardır. Salgın sürecinde dünyada olduğu gibi Türkiye’de de her kademedeki okullarda ve yükseköğretim kurumlarında uzaktan eğitim yönteminden faydalanılmıştı. Bu durum, daha çok işletmeler açısından ele alınan “kriz yönetimi” konusunun eğitim kurumlarının da gündemine girmesini sağlamıştır. Salgın sürecinde gerek Milli Eğitim Bakanlığı, gerekse Yükseköğretim Kurulu, önceden var olan alt yapı ve deneyime de bağlı olarak kriz dönemini bazı ülkelere göre daha başarılı bir biçimde yönetebilmiştir. Uzaktan eğitim ve öğrenme, bilgi ve iletişim

teknolojilerinin gelişimine paralel olarak dünyada özellikle de yükseköğretim alanında giderek yaygınlaşmaktadır. Bu makalede söz konusu salgın sürecinde uzaktan eğitim konusunda öğrenciler, yaşadıkları deneyimleri bir takım benzetmeler (metaforlar) yoluyla açıklamışlardır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmanın sonunda yazarlar üretilen metaforları bazı temalar altında kategorize etmişlerdir. Öğrenciler, uzaktan eğitime ilişkin çok farklı metaforlar üretmiş, sürecin olumlu ve olumsuz yönlerine dikkati çekmişlerdir.

Yazarlar Acat ve Demiral'ın yetişkinlerin yabancı dil öğrenme sürecinde etkili olan motivasyon unsurlarını ele aldıkları makalede, yetişkin öğrenenlerin yabancı dil öğrenme motivasyonlarını etkileyen faktörleri; içsel ve dışsal faktörler, bütünleştirici ve araçsal motivasyon türleri, kültürel bağlam şeklinde bazı alt başlıklar altında ele alınmıştır. Konuyla ilgili ele alınan çalışmaların analizi neticesinde, yetişkin dil öğrencilerinin genellikle içsel motivasyon eğilimi gösterdikleri, bununla birlikte mesleki gelişim gibi dışsal faktörlerin de kayda değer bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde, alan araştırmacıları ve uygulayıcılar için bazı öneriler sunulmuştur.

Dergimizin bu sayısında Erkan Sağnak tarafından tanıtımı yapılan eser, Brian J. Caldwell tarafından yazılan Eğitim Liderliğinin Yeniden Tasarlanması (Re-imagining Educational Leadership) adlı kitaptır. Kitabın yazarı, çeşitli üniversitelerde öğretim üyesi olarak görev yapmış ve çeşitli araştırma projelerinde görev almış olup eğitim liderliği ve eğitim reformu gibi alanlarda çalışmaları olan bir akademisyendir. Kitapta, eğitim liderliği konusunda alana ilişkin teorik bilgilerle uygulamalar sentezlenerek bu konuda profesyonel eğitim yöneticileri için bir yol haritası oluşturmaya çalışılmıştır. Yazarın başka kitapları da dikkate alındığında daha çok okul merkezli yönetim ya da okula dayalı yönetim başlıkları altında gündeme getirdiği görüşlerle bağlantılı olarak okul ve eğitim liderliğinde dönüşümün gerekliliğini ve bunun için izlenmesi gereken adımları açıklamaya çalıştığı görülmektedir. Dünyada giderek okul yöneticileri için liderlik kavramının kullanımı tercih edilmekte olup Türkiye'de de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen bazı projelerde, hizmet içi eğitim programlarında, milli eğitim şuralarında, okul müdürlerinin liderliği konusu sıkça yer almaktadır. Ancak burada akla gelebilecek bir soru, okul müdürlerinin liderlik ve öğretim liderliği rollerini ne ölçüde gösterip gösteremedikleridir. Bu konuda da onlarca araştırma yapılmış ve yapılmaktadır. Bu araştırmaların sonuçlarına göre, Türkiye'de okul müdürlüğünün bir görevlendirme alanı olmaktan öte profesyonel okul liderlerinin yetiştirilmesi zarureti ortaya çıkmaktadır. Artık eğitim sisteminin içinde bulunduğu kriz ortamından çıkışını sağlayacak dışsal bir çözüm beklentisini terk edip kurumsal iyileşmenin içsel dinamiklerine odaklanmak; bu bağlamda, okul yöneticileri ve öğretmenlerin liderlik yetkinliklerinin geliştirilmesine öncelik vermek gerektiği görülmektedir. Her ne kadar bu kitap, farklı sosyal ve kültürel bağlamlarda yapılan araştırmaların sonucuna bağlı olarak kaleme alınmış olsa da Türkiye için de politika yapımcılar ve uygulamacılar yönünden çıkarılabilecek bazı derslerin olduğu söylenebilir.

2024-2025 öğretim yılının, ülkemize, her kademedeki okullara, üniversitelere, öğrencilere ve ebeveynlere hayırlı olmasını dileyerek başarılı bir öğretim yılı temenni ederiz. Dergimizin sonraki sayılarında tekrar görüşmek üzere bütün okullara en içten selam ve saygılarımı sunarım.

Prof. Dr. Mehmet ŞİŞMAN

Baş Editör

**Toplum, Eğitim ve Kültür Araştırmaları
Dergisi**